

Informatyka 1

Wykład VI

Metody algorytmiczne, procedury i funkcje cd., iteracje i rekurencja

Robert Muszyński
ZPCiR IIAiR PWr

Zagadnienia: konstruowanie algorytmów, metoda „dziel i zwyciężaj”, metoda przyrostowa, programowanie dynamiczne, systematyka metod konstruowania algorytmów, specyfikacja procedur i funkcji, warunki PRE i POST, asercje, struktury sterujące, iteracje a rekurencja, niebezpieczeństwa rekurencji.

Copyright © 2001–2006 Robert Muszyński

Niniejszy dokument zawiera materiały do wykładu na temat podstaw programowania w językach wysokiego poziomu. Jest on udostępniony pod warunkiem wykorzystania wyłącznie do własnych, prywatnych potrzeb i może być kopiowany wyłącznie w całości, razem ze stroną tytułową.

Metoda „dziel i zwyciężaj”

Klasy metod algorytmicznych:

- metody zstępujące (analityczne),
 - metody wstępujące (syntetyczne).
-

Etapy metody „dziel i zwyciężaj”:

Dziel: podziel problem na podproblemy,

Zwyciężaj: rozwiąż podproblemy, być może również stosując metodę „dziel i zwyciężaj”,

Łącz: połącz rozwiązania podproblemów, aby otrzymać rozwiązanie problemu wyjściowego.

Przykład

Posortuj n -elementowy ciąg liczb.

Dziel: dzielimy n -elementowy ciąg na dwa podciągi po $n/2$ elementów każdy,

Zwyciężaj: sortujemy otrzymane podciągi,

Łącz: łączymy posortowane podciągi w jeden posortowany ciąg.

Metoda przyrostowa

Mając rozwiązany problem dla $n - 1$ elementów znajdź rozwiązanie dla n elementów.

Przykład

Wylicz silnię liczby.

```
FUNCTION Silnia(n: INTEGER): INTEGER;  
{ Funkcja wylicza wartosc silni danej }  
{ liczby. UWAGA: dla n <= 0 zwraca 1 }  
BEGIN  
  IF n <= 1 THEN  
    Silnia := 1  
  ELSE  
    Silnia := n * Silnia(n-1)  
  END;  
END;
```

Formułowanie warunków logicznych

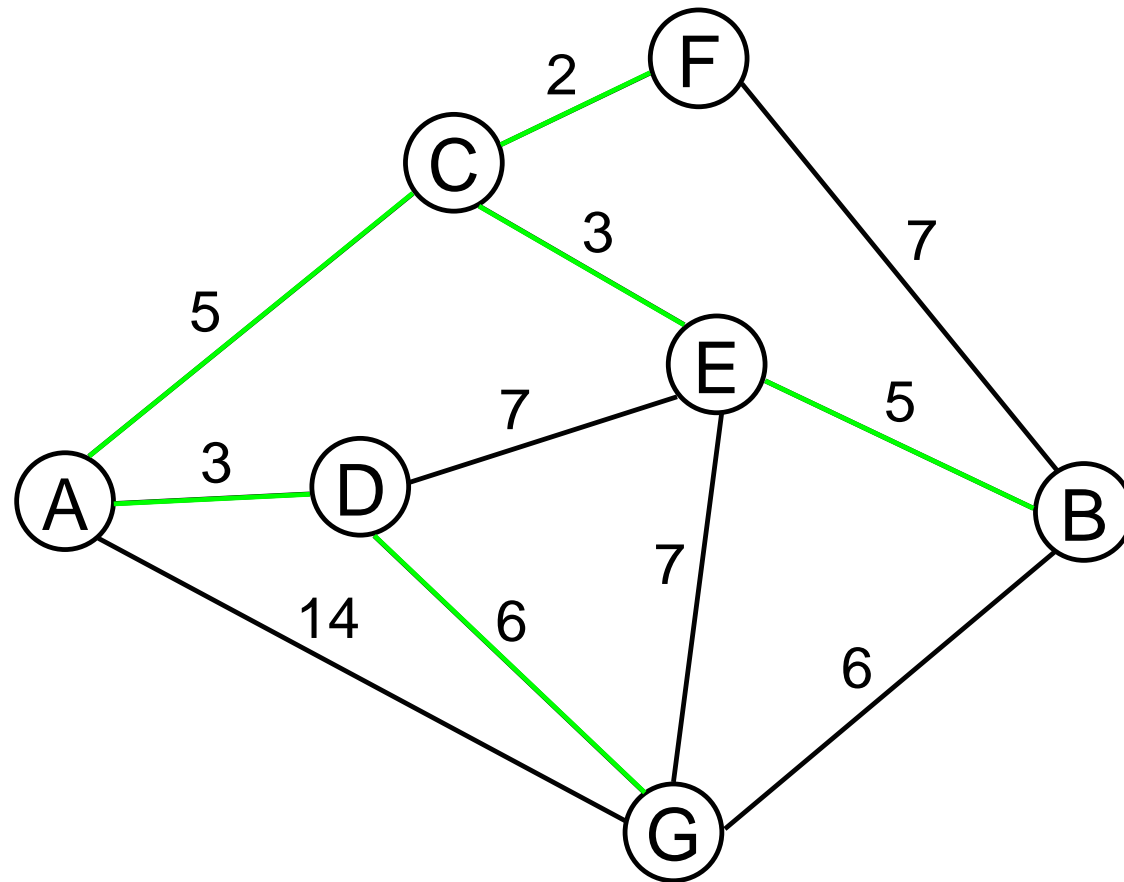
```
VAR    a : REAL;  
...  
    IF a = 0 THEN ...
```

```
CONST  epsilon = 0.0001;  
VAR    a : REAL;  
...  
    IF ABS(a) < epsilon THEN ...
```

Algorytmy zachłanne

Przykład

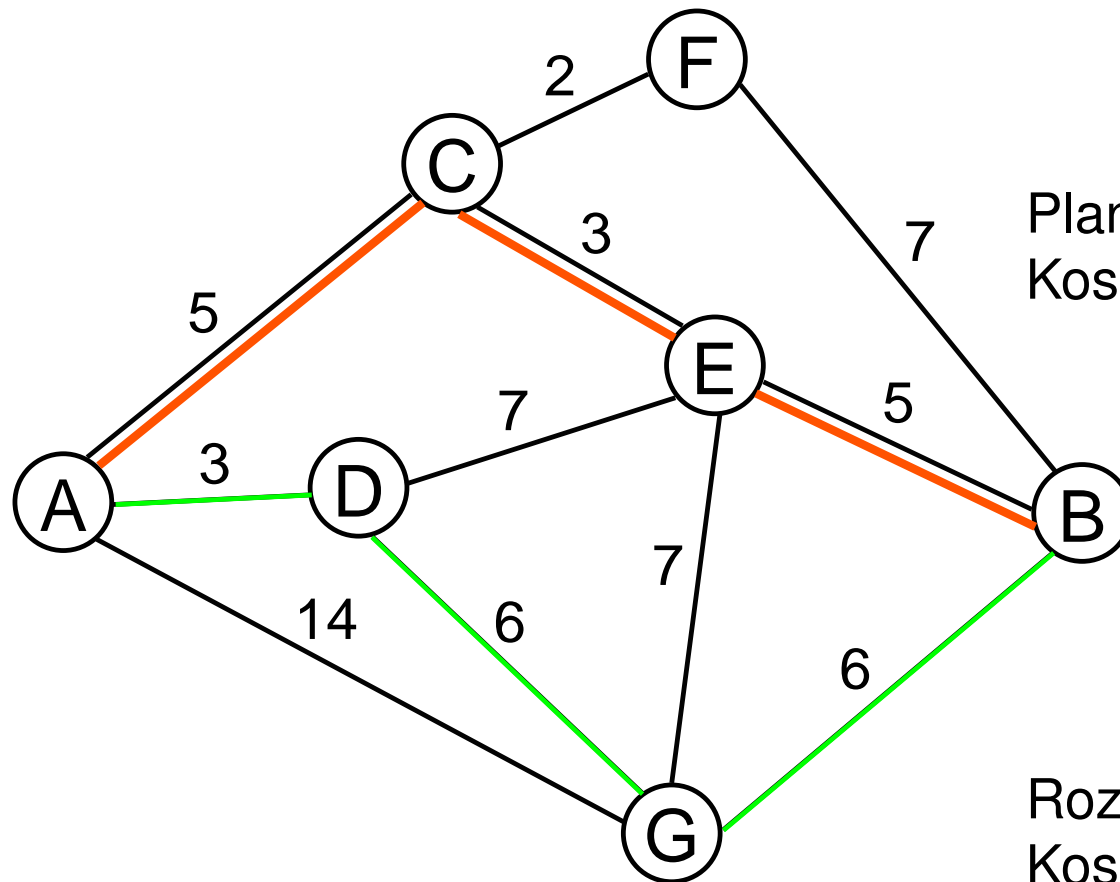
Problem leniwego przedsiębiorcy budującego autostrady.

Programowanie dynamiczne

Przykład

Problem zmęczonego wędrowcy

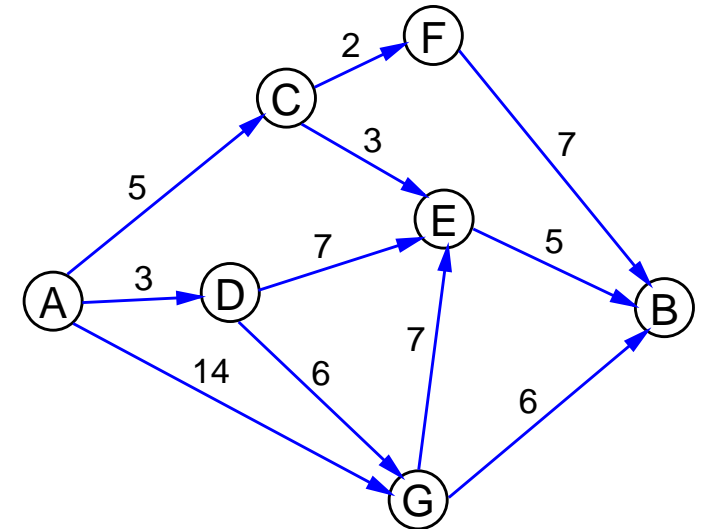
Planowanie dynamiczne.
Koszt całkowity: 13.

Rozwiązanie zachłanne.
Koszt całkowity: 15.

Programowanie dynamiczne

Przykład

Problem zmęczonego wędrowcy

$L(X)$ — odległość z X do B

$5+L(C)$		$3+L(D)$		$14+L(G)$	
$7+L(F)$	$8+L(E)$	$10+L(E)$	$9+L(G)$		$20+L(B)$
$14+L(B)$	$13+L(B)$	$15+L(B)$	$15+L(B)$	$22+L(E)$	$21+L(E)$
14	13	15	15	27	20
					26

Metody konstruowania algorytmów

- bezpośrednio
- pośrednio
 - ★ dekompozycji
 - * przyrostowa
 - * dziel i zwyciężaj
 - * zachłanna
 - * programowanie dynamiczne

 - * szeregowo
 - * równoległa
 - * iteracyjna
- ★ transformacji

Specyfikacja procedur i funkcji

Specyfikacja powinna zawierać komplet informacji, niezbędnych do napisania poprawnego wywołania procedury lub funkcji.

A wśród nich:

- (a) co dana procedura lub funkcja robi, w tym dla funkcji również określenie wartości, którą wylicza,
- (b) znaczenie wszystkich parametrów,
- (c) warunki, które muszą być spełnione, aby procedura/funkcja działała poprawnie, np. przedział dopuszczalnych wartości parametru, oraz
- (d) opis trwałych zmian dokonywanych przez procedurę/funkcję, takich jak: zmiana wartości zmiennych globalnych(!), stanu plików zewnętrznych, informacje wyświetlane na ekranie, itp.

Zapis specyfikacji — warunki PRE i POST

PRE — określają wymagania, które muszą być spełnione, aby procedura lub funkcja działała poprawnie.

POST — opisują zmiany, które nastąpiły w wyniku zadziałania procedury lub funkcji.

Przykładowo:

- PRE: program wymaga podania wartości w przedziale $[0, 21]$
- POST: program zwraca liczbę szczęśliwych dni do końca roku

Warunki PRE i POST

- PRE: wartość parametru N musi być zawarta w przedziale $[0,100]$
- PRE: parametry A, B, C muszą spełniać warunek istnienia rozwiązań rzeczywistych równania kwadratowego: $B^2 - 4AC \geq 0$ oraz $A \neq 0$
- PRE: parametr Oper musi mieć jedną z wartości: "+", "-", "*", "/"
- PRE: stałe globalne MinWart i MaxWart muszą spełniać zależność $MinWart \leq MaxWart$
- PRE: zmienna plikowa f1 musi być związana z przygotowanym do zapisu plikiem zewnętrznym (wykonane REWRITE)
- POST: parametry X1, X2 przyjmują wartości pierwiastków równania kwadratowego zadanego parametrami A, B, C
- POST: wartością funkcji jest wpisana przez użytkownika z klawiatury liczba z przedziału $[0,N]$ lub liczba -1 , jeśli użytkownik wpisał na klawiaturze liczbę spoza tego przedziału
- POST: na pliku zewnętrznym związanym ze zmienną plikową PLIK została zapisana linia zawierająca wartości parametrów X1, X2, X3

Asercje

Dodatkowe instrukcje, sprawdzające spełnienie warunków PRE

```
PROCEDURE Pierwiastki(A,B,C: REAL; VAR X1,X2: REAL);
{ PRE: parametry A,B,C musza spelniac warunki
      istnienia rozwiazan rzeczywistych rownania
      kwadratowego:  $B*B-4*A*C \geq 0.0$  oraz  $A \neq 0.0$ 
  POST: parametry X1,X2 przyjmuja wartosci pierwiastkow
        rownania kwadratowego o wspolczynnikach A,B,C }
VAR PierwDelta: REAL;
BEGIN
  IF (B*B-4.0*A*C<0.0) OR (A=0.0) THEN
    WRITELN('Blad asercji: procedura Pierwiastki')
  ELSE
    BEGIN
      PierwDelta := SQRT(B*B-4.0*A*C);
      X1 := (-B - PierwDelta) / (2.0*A);
      X2 := (-B + PierwDelta) / (2.0*A);
    END
  END; (*Pierwiastki*)
```

Asercje — dalsze przykłady

```
PROCEDURE Assert(a: BOOLEAN; komunikat: String);  
{ PRE: zadne  
  POST: w przypadku niespełnionego warunku a wyświetla  
        na ekranie komunikat i zatrzymuje program }  
BEGIN  
  IF NOT a THEN  
    BEGIN  
      WRITELN('Bład asercji: ',komunikat);  
      WRITELN('Program nie może kontynuować!');  
      HALT; {procedura z biblioteki Unixowej}  
    END  
  END;  
END; (*Assert*)
```

```
PROCEDURE Pierwiastki(A,B,C: REAL; VAR X1,X2: REAL);  
{ PRE: parametry A,B,C musza spelniac warunki  
      istnienia rozwiazan rzeczywistych rownania  
      kwadratowego:  $B*B-4*A*C \geq 0.0$  oraz  $A \neq 0.0$   
  POST: parametry X1,X2 przyjmuja wartosci pierwiastkow  
        rownania kwadratowego o wspolczynnkach A,B,C }  
VAR PierwDelta: REAL;  
BEGIN  
  Assert(( $B*B-4.0*A*C \geq 0.0$ ) AND ( $A \neq 0.0$ ),  
        'Pierwiastki: niepopr.wspolcz.rown.kwadrat.');
```

$$PierwDelta := \sqrt{B*B-4.0*A*C};$$
$$X1 := (-B - PierwDelta) / (2.0*A);$$
$$X2 := (-B + PierwDelta) / (2.0*A);$$

```
END; (*Pierwiastki*)
```

Iteracje a rekurencja

Struktury sterujące:

- bezpośrednio następstwo,
- wybór warunkowy,
- iteracja ograniczona,
- iteracja nieograniczona (warunkowa).

Inna metoda tworzenia powtórzeń — **rekurencja**.

Rodzaje rekurencji (rekursji):

- Rekurencja bezpośrednia — zdolność podprogramu do wywołania samego siebie.
- Rekurencja pośrednia — wzajemne wywoływanie się dwóch lub większej liczby podprogramów.

Rekurencja a iteracje

```
FUNCTION Silnia(n: INTEGER): INTEGER;
{ Funkcja wylicza rekurencyjnie }
{ wartosc silni.                }
{ UWAGA: dla n <= 0 zwraca 1    }
BEGIN
  IF n <= 1 THEN
    Silnia := 1
  ELSE
    Silnia := n * Silnia(n-1)
  END;
END;
```

```
FUNCTION Silnia(n: INTEGER): INTEGER;
{ Funkcja wylicza iteracyjnie }
{ wartosc silni.                }
{ UWAGA: dla n <= 0 zwraca 1    }
VAR wynik: INTEGER;
BEGIN
  wynik := 1;
  WHILE n > 1 DO
    BEGIN
      wynik := n * wynik;
      n := n - 1;
    END;
  Silnia := wynik
END;
```


Niebezpieczeństwa rekurencji

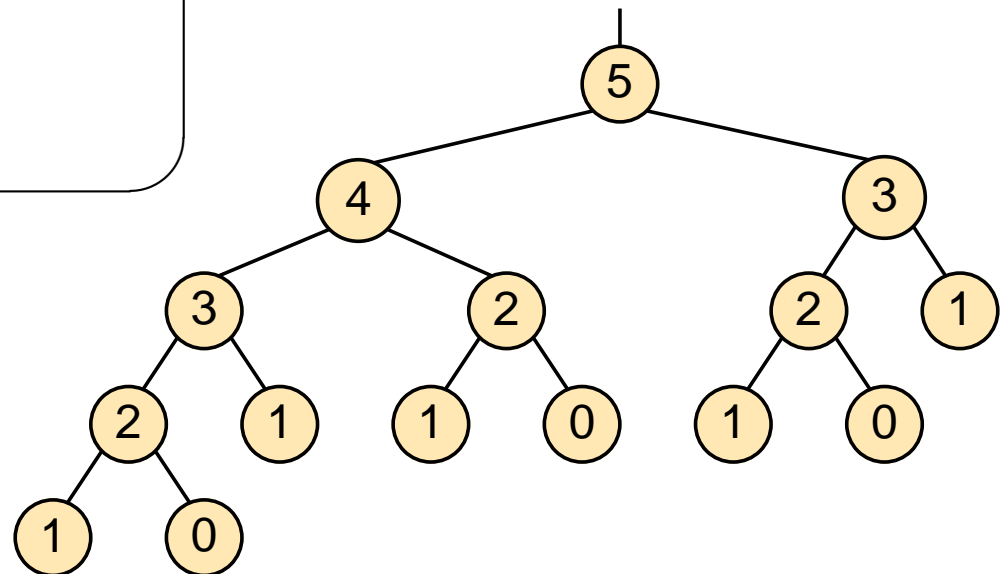
- złożoność obliczeniowa

```

FUNCTION Fib(n: INTEGER): INTEGER;
{ Funkcja wylicza rekurencyjnie liczby }
{ Fibonacciego. UWAGA: n musi byc >= 0 }
BEGIN
  IF n = 0 THEN Fib := 0 ELSE
  IF n = 1 THEN Fib := 1 ELSE
  Fib := Fib(n-1) + Fib(n-2)
END;

```

Diagram wywołań dla n=5:

- problem stopu